

Deklaracja wyborcza PSL
Wybory parlamentarne 2015

BLISKO LUDZKICH SPRAW

Blisko ludzkich spraw

A thin red horizontal line underlining the slogan.

Spis treści

1. Decydujemy o naszej przyszłości	5
2. W dniu 25 października 2015 roku wybieramy PSL	6
3. PSL od 120 lat w służbie dla Polski	8
4. Osiem lat rządów koalicyjnych z udziałem PSL	9
5. PSL dla polskich rodzin.	11
6. PSL dla mieszkańców wsi i rolników	14
7. Zawsze troszczymy się o bezpieczeństwo żywnościowe.	18
8. PSL dla przedsiębiorców – rozwijamy polską gospodarkę.	20
9. PSL a zdrowie, edukacja, kultura, rekreacja.	24
10. Jesteśmy za ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem. Obroniliśmy polskie lasy	26
11. Samorząd i organizacje społeczne podstawą społeczeństwa obywatelskiego	27
12. Tworzymy dobre prawo, budujemy przyjazne państwo.	28
13. Sprawy zagraniczne i bezpieczeństwo	30
14. PSL gwarantem rozwoju i bezpieczeństwa – zawsze blisko ludzkich spraw	32

*Przyszłości państwa ani jego potęgi nie
zabezpieczy żaden, choćby największy geniusz.
Może to tylko uczynić cały, świadomy swych praw
i obowiązków, naród.*

Wincenty Witos

I. Decydujemy o naszej przyszłości

1. W dniu 25 października 2015 roku wybierzemy parlament Rzeczypospolitej Polskiej: 460 posłów oraz 100 senatorów. **To wydarzenie o fundamentalnym znaczeniu dla przyszłości Polski i każdego z nas.** Od tego będzie zależał skład parlamentu oraz rządu i jego polityka. Czy będzie ona zgodna z polską racją stanu, z pragnieniami i potrzebami społeczeństwa; czy będzie to polityka zgody i solidarności społecznej czy tylko niespełnionych obietnic wyborczych, prowadząca do pogłębiania nierówności, ubóstwa, bezrobocia i katastrofy gospodarczej, sporów i konfliktów. **Od wyniku wyborów zależy więc stabilny rozwój albo destabilizacja.**
2. Skutki wyborów parlamentarnych dotyczyć będą najważniejszych spraw naszego życia, zarówno polityki wobec wsi i rolnictwa, jak i warunków realizacji zadań przez samorządy lokalne; zarówno funkcjonowania służby zdrowia i systemu oświaty, jak i polityki prorodzinnej i sytuacji na rynku pracy; warunków działania polskich przedsię-

Blisko ludzkich spraw

biorstw, jak i przestrzegania i ochrony praw obywatelskich oraz respektowania woli narodu w kształtowaniu kierunków polityki państwa. **Wszyscy zadecydujemy o naszych sprawach.**

3. Dlatego każdy obywatel – a w szczególności mieszkańiec Polski lokalnej, którego potrzeby są często zaniebdywane – powinien zadecydować, kto będzie jego reprezentantem w Sejmie i w Senacie RP. Mandat otrzymać powinni ci, którzy są najbardziej związani z Polską lokalną i **będą zawsze blisko ludzkich spraw.** Budując lokalne ojczyzny, skuteczniej wyeliminujemy nierówności społeczne i dysproporcje regionalne. Zbudujemy silną i sprawiedliwą Polskę.

II. W dniu 25 października 2015 roku wybieramy PSL

4. O mandaty posłów i senatorów ubiegają się kandydaci z list PSL, pochodzący głównie z lokalnych środowisk, pozostający zawsze blisko ludzkich spraw i codziennych potrzeb swoich sąsiadów. **Misją, zadaniem i pragnieniem PSL jest działanie dla dobra całego narodu,** zgodnie z polską racją stanu, zgodnie z interesami i potrzebami społeczeństwa i państwa. To wyróżnia kandydatów PSL jako wiarygodnych i rzetelnych.
5. **PSL zawsze zmierzało, uczestnicząc w życiu politycznym kraju i biorąc udział w sprawowaniu władzy, do zapewnienia rozwoju społecznego i gospodarczego Polski.** A równocześnie – zgodnie z pragnieniami narodu – do zapewnienia: suwerenności państwa i tożsamości

narodowej, podmiotowości politycznej obywateli, sprawiedliwości i ochrony praw obywatelskich, zwłaszcza praw socjalnych do godnego życia Polaków.

6. **Tylko dzięki obecności przedstawicieli PSL w parlamencie i w rządzie, w wielu przypadkach było możliwe stworzenie lepszych warunków życia i rozwoju społeczeństwa, zwłaszcza dla mieszkańców wsi.** Poprawę warunków ich życia można było osiągnąć przez właściwy rozwój samorządu lokalnego oraz wsparcie działalności samorządowej przez PSL na szczeblu Sejmu i w rządzie.
7. **Wiele jeszcze pozostało do zrobienia.** Nikt, bardziej niż parlamentarzyści PSL, nie będzie tak wrażliwy na potrzeby Polski lokalnej, i tak skuteczny w trosce o niwelowanie dysproporcji oraz zjawiska wykluczenia społecznego. PSL niezmiennie zabiega o zrównoważony rozwój całego kraju, o wielofunkcyjny rozwój polskiej wsi, w tym o zapewnienie dobrych warunków i szans dla działalności rolniczej (opłacalność produkcji i wzrost dochodów) oraz działalności pozarolniczej. Stronnictwo zabiega – zawsze z większym dorobkiem, gdy jest silniej reprezentowane w kręgach polityki państwa – o poprawę warunków życia i wsparcie polskich rodzin w potrzebie, lepszą służbę zdrowia i system oświaty, a równocześnie o lepsze warunki działania dla przedsiębiorstw, o poprawę warunków pracy, w tym o wyższe płace, o sprawiedliwość i prawo-
rządność.

III. PSL od 120 lat w służbie dla Polski

8. Polskie Stronnictwo Ludowe ma już 120-letnie tradycje. Ruch ludowy zrodził się ze społecznych aspiracji i potrzeb. Jego ponadstuletnia historia świadczy o trwałym i społecznie akceptowanym systemie wartości, na którym został zbudowany. **Bogate doświadczenie ruchu ludowego, które PSL kontynuuje, stanowi – w niepewnym i ciągle zmieniającym się świecie – wielką wartość dla budowania naszej przyszłości.**
9. Tak jak w przeszłości, tak i dziś, **pomyślność Polski i jej obywateli jest dla nas celem najważniejszym.** Ruch ludowy na przełomie XIX i XX wieku wprowadził mieszkańców wsi do życia społeczno-politycznego i gospodarczego. Przykładem patriotyzmu jest znaczący udział mieszkańców wsi w Bitwie Warszawskiej (1920). Odpowiadając na apel premiera Wincentego Witosa, przyczynili się do zwycięstwa i obrony wolności i suwerenności ówczesnej Polski, a zapewne i Europy. Podczas II wojny światowej ruch ludowy stworzył, drugą co do wielkości, zorganizowaną siłę zbrojną – Bataliony Chłopskie. W latach 1945–1947, pod wodzą Stanisława Mikołajczyka, ludowcy podjęli walkę o wolność i demokrację. Niestety na przeszkodzie stały sfalszowane w 1947 roku wybory. W znacznej mierze to aktywność ludowców przyczyniła się do zachowania indywidualnego charakteru polskiego rolnictwa.
10. Polskie Stronnictwo Ludowe brało aktywny udział w przemianach ustrojowych i politycznych rozpoczętych w naszym kraju ponad ćwierć wieku temu. Ludowcy tworzyli koalicyjny rząd z parlamentarzystami Soli-

darności i Stronnictwa Demokratycznego. Popieraliśmy przystąpienie do NATO, a w 1994 roku, pod rządami premiera Waldemara Pawlaka, został złożony wniosek o członkostwo Polski w Unii Europejskiej. **Walczyliśmy o godne warunki przystąpienia do Unii.** Polska zmieniła się w ciągu ostatnich 25 lat w wielu dziedzinach, zgodnie z oczekiwaniami i pragnieniami obywateli. Ale też wiele problemów wciąż pozostaje do rozwiązania.

IV. Osiem lat rządów koalicyjnych

11. W ostatnich latach PSL pozostawał w koalicji z PO. Polityka PSL skupiała się, zgodnie z przesłaniem, że „człowiek jest najważniejszy”, głównie na niezbędnych potrzebach ludzi. Zrealizowano szereg działań w polityce społecznej i gospodarczej. **Rządy koalicyjne doprowadziły do rozbudowy infrastruktury cywilizacyjnej Polski:** dróg, autostrad, wodociągów, kanalizacji, oczyszczalni ścieków, szlaków kolejowych, obiektów sportowych. Podkreślić należy, że cały ośmioletni okres sprawowania władzy przez koalicję z udziałem PSL, przypadł w okresie największego po II wojnie światowego kryzysu ekonomicznego, którego pierwsze objawy pojawiły się już jesienią 2007 roku. Mimo wszystko udało się nam przetrwać lepiej, niż wielu innym krajom. Było to możliwe dzięki dokonanej wcześniej reformie, determinacji społeczeństwa, pracodawców i pracowników, funkcjonowaniu na wspólnym europejskim rynku, pomocy unijnej, a także znaczącym środkom finansowym, które napływały do Polski od emigracji zarobkowej.

Blisko ludzkich spraw

12. Nasz system bankowy dobrze poradził sobie z kryzysem, ponieważ był m.in. właściwie zabezpieczony przez instytucje nadzoru. Jest to kierunek, który daje większe gwarancje oszczędzającym, a także tworzy odpowiednie warunki dla kredytobiorców, co kreuje rozwój gospodarczy. Popieramy powiększanie udziału kapitału polskiego w strukturze własnościowej banków oraz umocnienie spółdzielczego sektora bankowego opartego wyłącznie na rodzimym kapitale. Budowanie stabilnych instytucji finansowych, bankowych i ubezpieczeniowych tworzy podwaliny dla bezpieczeństwa obywateli oraz gospodarki, i jest uzasadnione w kontekście istnienia na rynku światowym wielu wirtualnych produktów finansowych.
13. Pomimo niesprzyjających warunków makroekonomicznych mieliśmy stosunkowo wysoki wzrost gospodarczy na tle reszty Europy. Doprowadziliśmy do znaczącego wzrostu eksportu, i co za tym idzie, poprawy bilansu handlowego. W dużej mierze przyczynił się do tego skokowy wzrost sprzedaży produktów rolno-spożywczych. **Bogaci doświadczeniem będziemy intensywnie wspierać rozwój eksportu, zwłaszcza produktów rolnych, budując jakość i markę naszych towarów.**
14. Równocześnie, mając świadomość, że pomimo postępu gospodarka musi być bardziej innowacyjna, będziemy wspierać rozwój oparty na wiedzy. Ogromne wyzwania w tym zakresie stoją przed naszymi uczelniami i polską nauką. Będziemy umacniać rozwojową politykę przemysłową.

V. PSL dla polskich rodzin

15. Osiem lat koalicji i kierowania przez ludowców resortem pracy i polityki społecznej przyniosło pozytywne zmiany w polityce społecznej, a w szczególności w polityce rodzinnej. Rozpoczęliśmy nadrabianie ogromnych zaniedbań i usuwanie dotychczasowych nieprawidłowości. Poprawa warunków życia polskich rodzin, zwłaszcza młodego pokolenia, jest jednym z głównych motywów działań PSL w rządzie i w parlamencie. **Jesteśmy gwarantem kontynuacji takiej prospołecznej, prorodzinnej polityki państwa.** W przyszłości te działania powinny przyczynić się do poprawy sytuacji demograficznej kraju.
16. W polityce społecznej państwa PSL utrzymało stałą tendencję wzrostową wydatków z budżetu na wsparcie potrzeb polskich rodzin. O ile w 2011 roku przeznaczono na to kwotę ok. 32 mld zł, to w 2013 roku – już ok. 36 mld zł, w tym – około 6 mld zł z tytułu ulgi podatkowej dla rodzin z dziećmi.
17. Do najważniejszych osiągnięć ostatnich lat nie tylko ministerstwa pracy i polityki społecznej, lecz także całego rządu było wydłużenie płatnego urlopu rodzicielskiego do 52 tygodni (w 2006 roku było to tylko 18 tygodni, w 2013 – 26 tygodni), z którego w 2014 roku skorzystało 631 tys. rodziców (średnio ponad 2000 zł). Uzupełnieniem tego urlopu stał się 2-tygodniowy (dodatkowy) urlop ojcowski, przysługujący ojcu do ukończenia przez dziecko 1. roku życia (od 2016 roku – 2 lat). Skorzystało z niego w 2014 roku – 129 tys. ojców. To cztery

razy więcej niż rok wcześniej. Od 2013 r. w czasie urlopu wychowawczego budżet państwa opłaca składki na ubezpieczenie społeczne rodzicom samo zatrudnionym, rolnikom, studentom i bezrobotnym. Od 2016 roku rodzice, którzy nie będą korzystać z urlopu rodzicielskiego (płatnego), otrzymają przez rok po urodzeniu dziecka nowe świadczenie rodzicielskie w kwocie 1000 zł (netto) miesięcznie. Uprawnionymi do tego będą zarówno osoby ubezpieczone, jak i bezrobotne, studenci, rolnicy, pracujący na umowach o dzieło.

18. Istotnym osiągnięciem polityki prorodzinnej, sprzyjającym rozwojowi demograficznemu, jest poprawa opieki nad dziećmi do lat trzech, dzięki zwiększeniu liczby żłobków i klubów dziecięcych (z 373 w 2007 roku, do prawie 3000 w 2015 roku). Na ten cel w ostatnich latach przeznaczono kwotę 3,5 mld zł. Równocześnie na dofinansowanie przedszkoli (21,5 tys. placówek dla prawie 1,3 mln dzieci) tylko w 2013 roku wydatkowano kwotę 9 mld zł. W trakcie tej kadencji, po raz pierwszy w historii, samorządy dostały dofinansowanie na prowadzenie przedszkoli. **Realizowana jest zasada gwarancji przedszkoli za złotówkę.** Wprowadzono Kartę Dużej Rodziny.
19. PSL dobrze wykorzystało ostatnie lata w koalicji do zmian także w wielu innych kwestiach polityki socjalnej państwa. **Wszystkie z tych rozwiązań prowadzą do zwiększenia świadczeń pomocy społecznej oraz większego wsparcia dla potrzebujących.** Istotnym osiągnięciem jest wzrost wskaźnika płacy minimalnej: od 936 zł w 2007 roku (34% ówczesnej pensji) do 1750 zł w 2015 roku (43% średniego wynagrodzenia w II kw. 2015 roku). Od 2016 roku płaca minimalna wyniesie 1850 zł. Ponadto pozytywne zmiany

prawa pracy ograniczą złe skutki dla pracowników zatrudnionych na umowach czasowych (tzw. umowach śmieciowych). Liczna grupa pracowników i przedsiębiorstw skorzystała też z wielomilionowego wsparcia dla programów poprawy sytuacji na rynku pracy, w roku bieżącym bezrobocie jest najniższe od 7 lat. Za sukces należy uznać fakt, że aktualnie pracuje w kraju ponad 16 milionów ludzi, czyli najwięcej od ćwierćwiecza. Podejmowane są działania niezbędne dla poprawy poziomu życia obywateli, ponieważ zbyt niska średnia płaca i bezrobocie są głównymi przyczynami wykluczenia społecznego, kryzysu demograficznego oraz emigracji Polaków.

20. W ramach tzw. polityki senioralnej zainicjowaliśmy szereg działań na rzecz zwiększenia udziału osób starszych w aktywnym życiu społecznym i gospodarczym oraz nowego systemu opieki i tworzenia warunków dla ich aktywności. Rozpoczęto budowę dziennych domów pobytu (Senior WIGOR), pierwsze 120 domów w 2015 roku, a docelowo 1300-1500 do 2020 roku.
21. Zmieniająca się struktura zatrudnienia, objawiająca się niekorzystną relacją liczby pracujących do liczby osób w wieku poprodukcyjnym, może w przyszłości grozić obniżeniem wysokości emerytur. Dlatego koalicja PSL i PO ograniczyła transfer pieniędzy ubezpieczonych do zagranicznych funduszy emerytalnych. Dzięki temu **przyszłe emerytury w systemie ZUS będą wyższe**, a ich wypłata gwarantowana przez państwo. W zakresie zaś wypłaty bieżących świadczeń emerytalnych, została wprowadzona zasada waloryzacji kwotowej. Stworzyła ona możliwość podwyżki najniższych emerytur i rent osobom najbardziej potrzebującym.

22. Wydłużenie wieku emerytalnego jest rozwiązaniem mającym na celu poprawę tej sytuacji bez potrzeby podnoszenia składki emerytalnej, a jego ewentualne obniżenie będzie wiązać się z niższymi emeryturami (ich poziom jest uzależniony od wielkości zgromadzonego kapitału). Należy jednak umożliwić obniżenie wieku w przypadku odpowiedniego okresu składkowego, np. 40 lat. Opowiadamy się również za indywidualnym wnioskowaniem o wcześniejsze przejście na emeryturę, przy akceptacji niższego jej poziomu (zgromadzony kapitał rozłoży się na dłuższy okres).

VI. PSL dla mieszkańców wsi i rolników

23. PSL konsekwentnie walczy o poprawę warunków życia mieszkańców wsi i działalności rolniczej polskich rodzin. Rozwój wsi i rolnictwa leży w interesie całego kraju, ponieważ stanowi realizację zasady zrównoważonego rozwoju, tworzy podstawę dla bezpieczeństwa żywnościowego, a także siły i stabilizacji ekonomicznej państwa. **Utrzymany został** – dzięki pozycji politycznej PSL – wyodrębniony system zabezpieczenia społecznego ludności rolniczej (**KRUS**). **Silne Polskie Stronnictwo Ludowe to gwarancja zabezpieczenia społecznego rolników.**
24. Sukcesem PSL i zasługą rolników oraz instytucji obsługi rolnictwa i rozwoju wsi było sprawne i pełne wykorzystanie pieniędzy przeznaczonych na dopłaty bezpośrednie do gospodarstw rolnych oraz przewidzianych na Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Rolnicy otrzymali w tym czasie z budżetu Unii Europejskiej ok.

15,3 mld euro z tytułu dopłat bezpośrednich. Ponadto na rozwój obszarów wiejskich zostało przeznaczone, również z budżetu UE, dodatkowo 13,4 mld euro. **PSL zapewniło systematyczny wzrost nakładów z budżetu państwa na działalność rolniczą i rozwój wsi.** Kwota ta wyniosła 37 mld zł w 2008 roku i wzrosła w 2015 roku do ponad 55 mld zł. W jej skład wchodzi pieniądze przeznaczone na współfinansowanie projektów z udziałem pieniędzy z UE, współfinansowanie dopłat bezpośrednich, pieniądze przeznaczone na KRUS oraz np. dopłaty do paliwa rolniczego (w 2008 roku – to ok. 490 mln zł, w 2015 roku – ok. 800 mln zł).

25. Dzięki takiej polityce PSL rolnicy mogli poprawić opłacalność produkcji rolnej i podnieść dochody ze swej działalności. Jednocześnie mogli sprostać konkurencji zagranicznego rolnictwa i zapewnić nabywcom żywność po niższych cenach. Fundusze na rozwój obszarów wiejskich tworzyły podstawę do rozbudowy infrastruktury wsi oraz wielu kierunków działalności pozarolniczej.
26. Wzrósł poziom cywilizacyjny oraz poprawiła się jakość życia na wsi. Powstały kilometry wodociągów i kanalizacji, setki oczyszczalni ścieków, odnowione zostały centra wielu miejscowości, wybudowano lub zmodernizowano wiele świetlic i domów kultury, a także obiektów sportowych.
27. Poszerzone zostały możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi – w zakresie rozbudowy sektora usług, handlu, rzemiosła, małych przedsiębiorstw i sektora turystyki. Rolnicy i przedsiębiorcy przemysłu przetwórczego zrealizowali szereg inwestycji, tworząc nowe miejsca pracy oraz nowe szanse rozwoju lokalnych środowisk wiejskich.

Blisko ludzkich spraw

28. **Bezpośrednie korzyści z polityki PSL** odniosło wiele społeczności wiejskich, setki tysięcy rodzin rolniczych, a także liczna grupa właścicieli i pracowników przedsiębiorstw na wsi. Stałe korzyści odnoszą też nabywcy żywności, mający coraz szerszy dostęp do zakupu bezpośrednio od producentów rolnych dobrej jakościowo i zdrowej żywności.
29. W dorobek polityki PSL wspierającej rozwój wsi i rolnictwa wpisują się: **wsparcie dla ponad 40 tys. przedsięwzięć** zmierzających do uruchomienia lub poszerzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi, każde przeciętnie na kwotę ok. 400 tys. złotych; **w zakresie działań aktywizujących zawodowo mieszkańców wsi** wsparcie uzyskało ponad 40 tys. przedsięwzięć, średnio na kwotę ok. 80 tys. zł. W rezultacie tych działań powstało ok. 40 tys. nowych miejsc pracy. **Zmodernizowano lub wyposażono** m.in.: prawie 4 tys. świetlic wiejskich i domów kultury, ponad 2,4 tys. obiektów sportowych, ukształtowano ponad 1700 centrów wsi.
30. Bezpośrednio **do rolników trafiły pieniądze** na zakup prawie 280 tys. maszyn i urządzeń rolniczych, w tym 46 tys. ciągników, oraz 214 tys. elementów dodatkowego wyposażenia produkcyjnego gospodarstw rolnych. Ponad 900 tys. gospodarstw otrzymało średnio po ok. 10 tys. zł z tytułu trudnych warunków gospodarowania. Prawie 38 tys. młodych rolników wypłacono po ok. 70 tys. zł na wsparcie rozwoju ich gospodarstw. Ponadto 1100 przedsiębiorstw rolno-spożywczych otrzymało wsparcie średnio po ok. 3 mln zł każde.
31. **Sukcesem polityki PSL** jest wynegocjowanie w Unii Europejskiej dobrych warunków finansowania polskiego rolnictwa i rozwoju w latach 2014-2020. **Na dopłaty bez-**

pośrednio w latach 2014-2020 zostanie przeznaczona z budżetu UE kwota 23,5 mld euro (ponad 8 mld euro więcej niż w latach 2007-2013) oraz 0,2 mld euro na płatności uzupełniające z budżetu krajowego. Na rozwój obszarów wiejskich trafi z budżetu unijnego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 kwota 8,6 mld euro i 4,9 mld euro współfinansowania krajowego. Ponadto obszary wiejskie będą korzystały z inwestycji i przedsięwzięć realizowanych z funduszy zapewniających wsparcie w ramach polityki spójności w kwocie 5,2 mld euro. Łącznie w nowej perspektywie finansowej 42,4 mld euro trafi na rozwój wsi i rolnictwa. Jest to znaczące wsparcie finansowe zarówno dla wielokierunkowego rozwoju społeczno-gospodarczego na wsi, jak i dochodów rodzin rolniczych. Szybkie wdrożenie zasad płatności bezpośrednich do gospodarstw rolnych pozwoli na wypłaty dla rolników już jesienią 2015 roku. **Zadbamy, aby w najbliższych latach wszystkie zaplanowane środki trafiły na polską wieś.**

32. Wiele innych działań PSL w sferze polityki wobec rolników przyniosło korzyści dla nabywców żywności, konsumentów. Składają się na to zarówno działania idące w kierunku ustawowej stabilizacji dochodów rolników, tworzenia możliwości sprzedaży bezpośredniej artykułów spożywczych, jak i wspierania rozwoju rolnictwa ekologicznego czy promocji zdrowej żywności. Z drugiej strony, jest to realizacja programu bezpłatnej pomocy żywnościowej dla potrzebujących oraz programów dożywiania dzieci w szkołach (z programu „Mleko w szkole” skorzystało ok. 2,5 mln dzieci; z programu „Owoce i warzywa w szkole” skorzystało ok. 1,3 mln dzieci).

33. Istotne znaczenie dla stabilizacji rynku rolno-żywnościowego i dochodów rolników mają zakupy interwencyjne i finansowanie ze środków publicznych przechowalnictwa rezerw produktów rolnych i żywnościowych. Podobnie jak przełamywanie różnorodnych barier handlowych i poszerzanie możliwości eksportowych polskiego rolnictwa. Powiększa to dochody rolników i przedsiębiorców sektora rolno-spożywczego. Ważne znaczenie dla rolnictwa mają też działania wspierające tych, którzy ponieśli straty w wyniku zagrożeń epidemiologicznych czy też wskutek klęsk żywiołowych: powodzi, gradobicia, suszy. **PSL zapewnia wiarygodną kontynuację i bezpieczeństwo rozwoju wsi i rolnictwa.**

VII. Zawsze troszczymy się o bezpieczeństwo żywnościowe

34. Poziom bezpieczeństwa żywnościowego jest określany stanem rolnictwa. Jakość żywności i wyżywienia decyduje o zdrowiu i kondycji społeczeństwa. Sektor rolny, oparty głównie na biologicznej produkcji roślinnej i zwierzęcej, jest uzależniony od warunków pogodowych, co wpływa na wahania w poziomie produkcji, a tym samym na sytuację rynkową, ceny i dochodowość.
35. Rolnictwu trudno być konkurencyjnym w złożonym łańcuchu żywnościowym „od pola do stołu”, gdzie z jednej strony ceny środków produkcji są narzucane przez producentów i sprzedawców, a z drugiej strony ceny na produkty rolne są dyktowane przez pośredników, przetwórców i handel. W tej sytuacji niezbędne jest funkcjonowanie elementów interwencji na tym rynku, różnych

form ubezpieczeń i wsparcia. Jesteśmy za zwiększeniem transparentności łańcucha żywnościowego i skuteczniejszym ograniczaniem nadużywania pozycji przez sieci handlowe. Rolnicy powinni organizować się w strukturach ekonomicznych takich jak: spółdzielnie, grupy producentów, organizacje branżowe oraz wzmocnić swoje struktury związkowe i samorządowe.

36. Brak zapewnienia opłacalności produkcji rolniczej doprowadzi do upadku gospodarstw i następować będzie proces wyludniania wsi. Rolnictwo wymaga stabilności i tworzenia odpowiednich warunków rozwojowych, czemu służy Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej. Istotnym elementem WPR jest rozwój rolnictwa przyjaznego dla środowiska, przeciwdziałającego zmianom klimatycznym, a także rolnictwa ekologicznego.
37. Zbyt duże zróżnicowanie rolnictwa polskiego, jego rozdrobnienie, zaległości rozwojowe wyniesione z minionych dziesięcioleci, wymagają aktywnej polityki krajowej. Jednym z elementów bezpieczeństwa żywnościowego jest obrona polskiej ziemi. Ważna jest forma własności ziemi rolnej oraz przeciwdziałanie spekulacyjnemu wykupowi i zbyt dużej koncentracji. Coraz częściej mówi się o potrzebie jej wyłączenia z zasad wolnego obrotu. Z inicjatywy posłów PSL Sejm uchwalił w 2015 roku ustawę o ochronie polskiej ziemi. Uniemożliwia ona niekontrolowany wykup ziemi przez cudzoziemców i jej nadmierną koncentrację, preferowane zaś jest gospodarstwo rodzinne. Niezwykle istotną sprawą na najbliższe lata będzie szczególna troska o ochronę gruntów rolnych przed ich przeznaczaniem na cele nierolnicze. **Polityka ochrony ziemi rolniczej jest istotą programu PSL.**

Blisko ludzkich spraw

38. Bezpieczeństwo żywnościowe należy rozpatrywać także przez pryzmat rozwoju wsi. Obecnie dla większości jej mieszkańców głównym źródłem utrzymania jest praca poza rolnictwem, przedsiębiorczość i usługi. W sposób istotny ten kierunek przemian wspierają środki unijne w ramach II filaru WPR i polityka spójności. Dlatego też tak ważny jest rozwój infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich. To nie tylko warunek rozwoju przedsiębiorczości, lecz także poziomu życia ludzi. Równolegle należy budować infrastrukturę społeczną (żłobki, przedszkola, ośrodki kultury), internetową. **PSL stawia na wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.**

VIII. PSL dla przedsiębiorców – rozwijamy polską gospodarkę

39. Do ważnych priorytetów działalności PSL w kształtowaniu polityki gospodarczej należą: wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, poprawa sytuacji na rynku pracy, wzrost dochodów przedsiębiorców oraz wzrost płac pracowników i poprawa warunków pracy. Ich realizacja odbywa się głównie poprzez działania:
- wsparcie finansowe dla poprawy sytuacji w przedsiębiorstwach, a jednocześnie utrzymania lub zwiększenia liczby miejsc pracy,
 - usuwanie i ograniczanie barier administracyjno-prawnych działalności przedsiębiorstw (zmiany systemu regulacyjnego w gospodarce),
 - reprezentowanie i ochrona interesów oraz potrzeb polskich przedsiębiorstw w kwestiach warunkują-

cych ich pomyslną działalność (m.in.: zapewnienie równorzędnych warunków konkurencji polskich przedsiębiorstw w konfrontacji z firmami kapitału zagranicznego, np. w przetwórstwie i handlu).

40. **Wsparcie finansowe dla rozwoju sektora przedsiębiorstw oraz równocześnie dla poprawy na rynku pracy** prowadzone było głównie w dwóch zakresach. Pierwszy tworzyły fundusze przeznaczone na ten cel, pochodzące z budżetu Unii Europejskiej. Większość pieniędzy z każdego z sześciu funduszy UE służyła wsparciu działalności przedsiębiorstw w Polsce oraz poprawie sytuacji na rynku pracy. Szczególną rolę i znaczenie w tym zakresie spełniał program „Infrastruktura i Środowisko”, z budżetem ponad 28 mld euro, z którego zrealizowano wiele przedsięwzięć gospodarczych. Z programu „Innowacyjna Gospodarka” skorzystało wiele mniejszych i średnich przedsiębiorstw oraz instytucji. Wsparcie otrzymało ponad 8 tys. beneficjentów, na łączną kwotę ponad 20 mld zł; w tym ok. 16,5 mld zł wypłacono przedsiębiorcom. Z tej kwoty do 7400 małych i średnich firm trafiło ponad 12,5 mld zł. Pieniądze na finansowanie rozwoju przedsiębiorstw oraz poprawę na rynku pracy były wydatkowane także z każdego regionalnego (wojewódzkiego) programu operacyjnego, realizowanego przez samorząd województwa.
41. **Lepsze regulacje prawne** to drugi z najważniejszych kierunków polityki PSL dla poprawy warunków prowadzenia przedsiębiorstw w Polsce. Działania w tym zakresie zmierzały do deregulacji w funkcjonowaniu szeregu dziedzin życia gospodarczego oraz uproszczenia prawa. Dotychczas weszły w życie cztery tzw. ustawy deregulacyjne.

Blisko ludzkich spraw

Dzięki nim wprowadzono ponad 300 zmian w co najmniej 100 ustawach ułatwiających działalność gospodarczą, a korzyści finansowe dla przedsiębiorstw szacowane są na kilka miliardów zł rocznie. Zmiany dotyczyły w głównej mierze ograniczenia barier administracyjnych dla prowadzenia przedsiębiorstw (w tym ograniczenia uznaniowości w decyzjach administracyjnych) oraz dla obywateli nie będących przedsiębiorcami; ograniczenia kosztów związanych ze sprawozdawczością gospodarczą. Deregulacja wprowadziła też obowiązek wydania przez Ministerstwo Finansów ogólnej interpretacji podatkowej oraz szereg ułatwień w rozliczeniach podatkowych, w tym specjalny „pakiet portowy” (lepsze warunki działania dla polskich portów morskich).

42. **PSL podniosło sprawę** ogromnych strat licznej grupy przedsiębiorstw z powodu wprowadzenia przez banki zagraniczne tzw. opcji walutowych. Minister Gospodarki podjął działania pomocowe, przedstawiając m.in. w udostępnionych ekspertyzach kierunki obrony interesów przedsiębiorców.
43. **Minister Gospodarki wystąpił w obronie polskich kredytobiorców**, zadłużonych w walutach obcych. Do kosztów spłaty tych kredytów banki doliczały koszt tzw. spreadów, wynoszący nawet 10-12% kwoty kredytu. Przyjęta ustawa pozwoliła obniżyć te koszty średnio o ok. połowę. To przyniosło korzyści finansowe dla prawie 1 mln polskich rodzin.
44. **PSL opowiedziało się za definitywnym rozwiązaniem kwestii poszkodowanych kredytobiorców** – kredytów hipotecznych, denominowanych w walutach obcych (m.in. tzw. frankowicze) – przez ustawowe określenie

kosztów tego rozwiązania w 90% obciążających banki, a kredytobiorców tylko w 10%.

45. **Dużym sukcesem dla przedsiębiorców**, zaproponowanym przez PSL i uchwalonym przez parlament, jest przyjęcie zasady rozstrzygania wątpliwości na korzyść podatnika w postępowaniu podatkowym.
46. Przebudowa polskiej gospodarki wymaga kontynuacji w zakresie dalszego wprowadzania reform strukturalnych, wspierania nowoczesnego i inteligentnego rozwoju, co dofinansowuje UE. Potrzeba stworzenia aktywnej polityki przemysłowej państwa i kreowania współpracy nauki i biznesu. Podstawy tej polityki są realizowane przez resort gospodarki.
47. Polska gospodarka wymaga większego zróżnicowania i większej partycypacji ludzi w procesach gospodarczych. Wymaga to wsparcia rozwoju sektora ekonomii społecznej oraz osób rozpoczynających własną działalność gospodarczą. Dywersyfikacja gospodarki uczyni ją bardziej stabilną i zwiększy bezpieczeństwo obywateli. *(Praca jest najskuteczniejszą formą przeciwdziałania emigracji).*
48. Istnieje potrzeba tworzenia przejrzystych zasad i regulacji niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania rynku, szczególnie w okresie kryzysu gospodarczego. Służyć temu mają m.in. nowe regulacje unijne w obszarze instytucji finansowych i handlu, mające na celu ograniczenie nieprawidłowości wynikających z nieprzestrzegania zasad gry rynkowej. Opowiadamy się za budowaniem równowagi między wymogami efektywności gospodarczej, interesami przedsiębiorców, interesami pracowników i troską o środowisko naturalne.

49. Najwięcej miejsc pracy w Polsce tworzą mikro- oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, które wymagają szczególne- go wsparcia. Powinno ono obejmować promocję inno- wacyjności i eksportu w tych firmach, co przełoży się na konkurencyjność i dobrobyt w przyszłości. Małe i śred- nie przedsiębiorstwa oraz spółdzielczość mają ogromne znaczenie dla rozwoju sektora usług, coraz ważniejsze- go dla wzrostu gospodarczego i poziomu życia. Polskie Stronnictwo Ludowe aktywnie wspiera tę politykę.
50. **PSL uważa, że sprawą o strategicznym znaczeniu jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego.** Prace nad odnawialnymi źródłami energii znalazły już swój wy- raz w ustawodawstwie, ale nie są do końca wypracowa- ne instrumenty wsparcia. Bardzo powoli powstaje polity- ka w zakresie energii i bezpieczeństwa energetycznego na forum Unii. Zbyt rygorystyczne wymogi klimatyczne wpływają na wzrost kosztów energii, co przekłada się na zmniejszenie konkurencyjności naszego przemysłu i wzrost kosztów utrzymania gospodarstw domowych.

IX. PSL a zdrowie, edukacja, kultura i rekreacja

51. **Zdrowie jest najważniejsze.** W okresie rządów koalicji wzrosły znacząco nakłady na funkcjonowanie i unowo- cześnienie służby zdrowia. W polityce zdrowotnej, pomi- mo ciągłego procesu reform, skala problemów do roz- wiązania jest nadal wyjątkowo duża. Opowiadamy się za wzrostem składki na ubezpieczenie zdrowotne, z jedno- czesnym wprowadzaniem instrumentów poprawiających

jakość usług i obniżających koszty niektórych z nich. Przekształcenia, a szczególnie prywatyzacja, nie mogą dotyczyć najbardziej intratnych obszarów tego sektora. Należy poprawić zarządzanie w całym systemie i zwiększyć efektywność wykorzystania środków. Konieczne jest wprowadzenie od najmłodszych lat powszechnej profilaktyki zdrowia oraz zabezpieczenie opieki zdrowotnej dla starzejącego się społeczeństwa.

52. Istnieje potrzeba zmian w systemie edukacji, które poprawiłyby jakość kształcenia i zapewniły dostępność wysokiej jakości edukacji, bez względu na miejsce urodzenia, pochodzenie czy zamożność. Opowiadamy się za przeprowadzeniem szerokiej dyskusji oceniającej obecny model kształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym oraz średnim. Na tej podstawie należy dokonać niezbędnych zmian. Wyjątkowo ważnym problemem jest odbudowa szkolnictwa zawodowego i zapewnienie mu odpowiedniej pozycji w systemie kształcenia.
53. Kultura jest tym elementem naszego życia, który pozwala społeczeństwu zachować tożsamość narodową. Kapitał kulturowy Polski, naszych regionów, ziem, prowincji, może stać się nie tylko kapitałem społecznym, lecz także ekonomicznym. Kultura ludowa to własność wiejskich społeczności lokalnych, to także nasze wspólne dobro narodowe. Należy też pamiętać jak istotne dla rozwoju człowieka jest czytelnictwo. Biblioteki powinny stać się nowoczesnymi ośrodkami kultury multimedialnej. Kultura powinna być wspierana także przez sektor prywatny. To szczególnie obszar działania mediów, zwłaszcza mediów publicznych. Wspieramy ich kulturotwórczą aktywność i zaangażowanie w niwelowanie wykluczenia społecznego.

Blisko ludzkich spraw

54. Organizacja czasu wolnego, turystyka jako gospodarka. Turystyka to z jednej strony forma spędzenia czasu wolnego, a z drugiej coraz ważniejsza gałąź gospodarki. Rynek potrzebuje propozycji w zakresie różnych form turystyki. Należy je połączyć z naszym bogactwem przyrodniczym, historycznym i kulturowym. W zakresie rozwoju usług turystycznych ważne jest nie tylko współdziałanie samorządów i instytucji rządowych, lecz także firm usługowych. Dobrze rozwijającymi się formami są agroturystyka i turystyka wiejska.
55. Rekreacja i sport. W ostatnich latach ponieśliśmy spore nakłady inwestycyjne na rozwój infrastruktury służącej uprawianiu sportu. Kontynuacji wymaga tworzenie warunków dla rozwoju masowej aktywności sportowej. Dużą w tym rolę samorządów, szkół, stowarzyszeń, zrzeszeń, np. Ludowych Zespołów Sportowych czy związków sportowych.

X. Jesteśmy za ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem. Obroniliśmy polskie lasy

56. Stawiamy na zrównoważony rozwój poszczególnych regionów, ośrodków wielkomiejskich i prowincji; na spójność terytorialną, która jest tak samo ważna jak spójność ekonomiczna i społeczna. Dla zrównoważonego rozwoju istotne znaczenie ma rozwój sektora usług, w tym szczególnie związanych z naszym codziennym funkcjonowaniem (usługi zdrowotne, socjalne i środowiskowe).

57. Zrównoważony rozwój musi oznaczać spełnienie wymogów związanych z ochroną i zachowaniem dziedzictwa naturalnego, które powinniśmy przekazać kolejnym pokoleniom. **Duży wkład w utrzymanie stanu środowiska ma dobrze prowadzona gospodarka leśna. Uważamy, że trzeba jej zapewnić stabilizację. Naszym celem jest obrona lasów państwowych, aby zawsze były własnością publiczną.**
58. Coraz częściej występujące powodzie i susze wymagają budowy wszelkiego rodzaju zbiorników wodnych. Należy nadrobić zaniedbania w inwestycjach dotyczących gospodarki wodnej i melioracji oraz wdrażać program racjonalnego gospodarowania wodą. Istotnym czynnikiem środowiskowym są nasze gleby i powietrze, których kondycji poświęcamy zbyt mało uwagi.

XI. Samorząd i organizacje społeczne podstawą społeczeństwa obywatelskiego

59. PSL niezmiennie stoi na stanowisku, że wspólnota samorządowa i lokalna, to jedna z najlepszych form budowania społeczeństwa obywatelskiego. Samorządy nadal wymagają wsparcia i ułatwień ze strony państwa. Nie można przekazywać im kolejnych kompetencji i obowiązków, bez zapewnienia źródeł ich finansowania.
60. Doświadczenia członkostwa w UE (od 2004 roku) pokazują rosnącą rolę i zadania samorządów, które mają do dyspozycji środki unijne. W większości samorządy dobrze je wykorzystywały i miały przez to istotny wpływ na

Blisko ludzkich spraw

rozwój swoich regionów. Wydaje się jednak, że zbyt wiele środków przeznaczonych na programy miękkie, szkoleniowe, to wynik niewłaściwego planowania na szczeblu krajowym i unijnym.

61. Istotny wpływ na rozwój życia społeczno-kulturalnego, szczególnie w Polsce lokalnej i na wsi, mają dotychczas funkcjonujące organizacje, m.in.: Ochotnicze Straże Pożarne, Ludowe Zespoły Sportowe, Koła Gospodyń Wiejskich, a także nowo powstające stowarzyszenia, grupy integracyjne, które urozmaicają życie społeczno-kulturalne mieszkańców. W kreowaniu rozwoju małych ojczyzn aktywne są Lokalne Grupy Działania, wspierane ze środków unijnych.
62. **Dobre funkcjonowanie i wzajemna współpraca samorządów między sobą i z rządem są najlepszym sposobem realizacji idei zrównoważonego rozwoju i budowy społeczeństwa zintegrowanego, funkcjonowania wszelkiego rodzaju wspólnot, które wzmacniają nasze życie społeczno-gospodarcze i kulturowe.**

XII. Tworzymy dobre prawo, budujemy przyjazne państwo

63. Budowa dobrego państwa wymaga korekty dotychczasowej strategii jego rozwoju. **Opowiadamy się za zapisanym w *Konstytucji* modelem społecznej gospodarki rynkowej.** Obecna polityka rozwoju, oparta o anglosaski model liberalizmu, spowodowała dysproporcje, które nie tylko są nieakceptowalne społecznie, lecz także antyrozwojowe. Stanowi to także źródło bezrobocia oraz wielu patologii społecznych.

64. **Wolny rynek nie jest w stanie samodzielnie uregulować całego życia społeczno-gospodarczego; nie jest w stanie budować spójności społecznej i zapewnić odpowiedniego funkcjonowania rodzin, wspólnot lokalnych, a także całego narodu. Jesteśmy za dalszym obudowywaniem gospodarki rynkowej celowymi programami społecznymi.**
65. Chcemy dobrego stanowienia prawa i właściwego funkcjonowania instytucji wymiaru sprawiedliwości, które są podstawą państwa przyjaznego dla obywateli. Dobre prawo to prawo przejrzyste, spójne, stabilne oraz wolne od nadmiaru regulacji; to prawo zgodne z zasadami, na których oparta jest nasza *Konstytucja*. Przyjazne państwo nie wkracza w sferę wolności i praw obywatelskich, gdy nie jest to konieczne dla bezpieczeństwa kraju. Jednocześnie gwarantuje skuteczną egzekucję tych praw m.in. poprzez zapewnienie nieodpłatnej pomocy prawnej dla najbiedniejszych.
66. Skuteczność prawa zależy w dużej mierze od szybkości postępowań sądowych, z którą nasz wymiar sprawiedliwości od dawna ma problem. Konieczne jest kontynuowanie reform usprawniających postępowanie przed sądem oraz promocja alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Ponownie należy wrócić do spraw ustrojowych Prokuratury; jednocześnie naczelną zasada niezależności musi być wzmocniona w zakresie sprawności jej funkcjonowania. Nowy Sejm powinien podjąć w tym zakresie działania.
67. Globalizujący się świat, otwartość granic, wykorzystywanie nadmiernej wolności rynkowej prowadzą do niekorzystnych zjawisk. Powstawanie różnych form przestępc

Blisko ludzkich spraw

czości wymaga walki nie tylko służb wymiaru sprawiedliwości, lecz także instytucji do tego powołanych (policja, służby celowe, służby specjalne), które dla bezpieczeństwa państwa i obywateli nabierają coraz większego znaczenia.

- 68. **Uważamy, że dobrze zorganizowane państwo zapewnia wszelkie formy bezpieczeństwa obywateli.** System właściwej kontroli, od najważniejszych instytucji (NIK), poprzez wszelkiego rodzaju inspekcje kontrolne związane z różnymi obszarami naszego życia, wymagają właściwej koordynacji i nadzoru, które w istotnej części powinny być wpisane w kompetencje parlamentu.
- 69. Niezwykle istotna jest także jakość obsługi administracyjnej Polaków. Będziemy wspierać rozwój fachowego korpusu urzędniczego, jako gwaranta sprawnej obsługi obywatela, i inicjować debatę publiczną w tej kwestii.
- 70. Obecna sytuacja społeczno-gospodarcza i polityczna naszego kraju stawia przed klasą polityczną nowe wyzwania. My, ludowcy, jesteśmy gotowi na te wyzwania odpowiedzieć, korzystając z naszego dorobku, doświadczenia i szerokiego zaplecza społecznego i osobowego, tak na szczeblu samorządowym, jak i rządowym.

XIII. Polityka zagraniczna i bezpieczeństwo

- 71. W polityce zewnętrznej stajemy się krajem o pozycji adekwatnej do naszej wielkości i potencjału gospodarczego. Awansowaliśmy do grona podmiotów liczących się w UE i w NATO. Z drugiej jednak strony, nie udało nam

się stworzyć większego współdziałania krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

72. Polski nie stać na prowadzenie polityki opartej na niechęci do sąsiadów będących znaczącymi partnerami zagranicznymi. Należy budować dobre relacje z wszystkimi naszymi sąsiadami, w tym z Rosją. Jesteśmy bardzo zainteresowani przywróceniem pokoju na Ukrainie i tworzeniem dobrych relacji Rosji z Ukrainą. Chcemy demokracji i wolności dla Ukrainy.
73. W XXI wieku należy uprawiać efektywną dyplomację gospodarczą. Współpraca ekonomiczna, poszukiwanie nowych rynków zbytu oraz inwestycji bezpośrednich dla Polski to wyzwania dla współczesnej polskiej dyplomacji.
74. **PSL chce unowocześniać polską armię, zwiększać liczbę żołnierzy w służbie zawodowej oraz tworzyć nowoczesne zaplecze obrony cywilnej.** Mamy funkcjonujące struktury paramilitarne, a także tradycję i doświadczenie w tym zakresie.
75. Rozwój i unowocześnienie przemysłu obronnego są elementami prorozwojowymi naszej gospodarki, źródłami nowych rozwiązań technicznych i innowacyjnych, które następnie są transferowane do innych działów gospodarki. Wzrost i utrzymanie nakładów na obronność są argumentami zachęcającymi do budowy infrastruktury NATO-wskiej i zwiększenia zaangażowania Sojuszu w naszym kraju. To wyjątkowo ważne dla wzmocnienia naszej obronności.

XIV. PSL gwarantem rozwoju i bezpieczeństwa – zawsze blisko ludzkich spraw

76. Kontynuujemy tradycje 120-letnich dziejów ruchu ludowego na ziemiach polskich. Zawsze byliśmy blisko ludzkich spraw. Budowaliśmy Polskę sprawiedliwą, silną gospodarczo, solidarną społecznie. Budujemy ojczyznę dobrych gospodarzy, umacniających społeczną gospodarkę rynkową. Od lat uczestniczymy w budowie silnej pozycji Polski w Unii Europejskiej i na świecie. Jesteśmy rzetelnym gwarantem stabilnego rozwoju, spokoju społecznego, pokoju i bezpieczeństwa Polski. Kampania wyborcza rządzi się swoimi regułami – ugrupowania chcą się wyróżnić i pozyskać wsparcie, ale ta walka nie może przyczyniać się do naruszania interesów państwa, szczególnie w wymiarze zewnętrznym; nie może prowadzić do podziałów w społeczeństwie i tworzenia atmosfery wrogości i nienawiści.